

Ombudsmannanämnden
Protokoll 4/2021 11 juni 2021

Mötet hålls på Ombudsmannamyndighetens kontor med möjlighet att delta digitalt.

Närvarande	Leif Jansson, ordförande Lotta Angergård, vice ordförande Erika Boman Ida Eriksson Henrik Lagerberg Dan Sundqvist Jonah Bogle, ersättare Olimpia Cocan, ersättare
Övriga	Benjamin Sidorov, patient- och klientombudsman Janika Tyni, högskolepraktikant
Sekreterare	Johanna Fogelström-Duns, myndighetschef
Förhinder	Sofia Enholm Sofia Enros, ersättare

25 § Mötet öppnas

Ordförande hälsar välkommen och öppnar mötet kl. 14.30. Mötet konstateras vara beslutsfört. Nämnden välkomnar ny ersättare Olimpia Cocan som presenterar sig.

26 § Godkännande av föredragningslistan

Föredragningslistan godkänns utan ändringar.

27 § Justering föregående protokoll

Protokoll 3/2021 justeras utan ändringar. Protokollet läggs upp på www.ombudsman.ax enligt beslut 03/2017 30 §.

28 § Barnomsorg och klientens ställning och rättigheter

I samband med att den nya barnomsorgs- och grundskolelagen på Åland trädde ikraft 1.1.2021 befarar ÅOM att begreppet socialvård på Åland inte längre omfattar åtminstone offentlig barnomsorg.

Det kan ha ofördelaktiga konsekvenser att lag om klientens ställning och rättigheter inte längre omfattar barn inom barnomsorgen på Åland, vilket ÅOM uppmärksammade landskapsregeringen på år 2019. I praktiken innebär förändringen att rådgivning av klientombudsmannen troligen inte längre är en rättighet, samt att rätten att framställa en anmärkning inte längre är en möjlighet om man är missnöjd med barnomsorgen. I riket är det fortfarande en rättighet att få rådgivning och framställa anmärkning, men antagligen inte på Åland. Det finns även otydligheter vad gäller rätt att få rådgivning av klientombudsmannen vad beträffar privat barnomsorg med eller utan samhällsstöd.

ÅOM har efter att klientombudsmannen konsulterat ÅMHH riktat en skrivelse till landskapsregeringen för att uppmärksamma dessa frågor.

- 29 § Bostadslöshet i samband med socialvård på Åland**
Klientombudsmannen har 2–3 ärenden per år som rör personer utan bostad eller med hot om vräkning. De flesta berörda har varit barnfamiljer. Trots det allmännas skyldighet att främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende samt allas rätt till oundgänglig försörjning och omsorg, förefaller det saknas förutsättningar i vissa fall på Åland att verkställa det som står i bland annat socialvårdslagen. Det saknas bland annat härbärge (eller motsvarande) för akuta situationer och även avsedda bostäder för andra fall då bostäder på den öppna marknaden inte är tillgängliga eller andra insatser inom socialvården inte är ändamålsenliga. ÅOM är oroade över situationen, inte minst vad gäller barnfamiljer. Klientombudsmannen har tidigare under året gjort två skrivelser till KST angående frågan om bostadslöshet. Planer finns att framställa en skrivelse till ÅMHH inom tredje kvartalet 2021.
(se bilaga 1)
- 30 § Högskolepraktikuppdrag 2021**
Introduktion av Janika Tyni som gör högskolepraktik vid ÅOM under tio veckor juni – augusti. Temat för studien som Tyni ska genomföra är barns rätt till delaktighet vid servicebehovs- och barnskyddsutredningar: Vad säger barnkonventionen och funktionsrättskonventionen, samt gällande lagstiftning? Vilka erfarenheter har yrkesverksamma på Åland? Uppdraget kombinerar litteraturstudie med enkätundersökning. *(se bilaga 1)*
- 31 § Utvecklingsbehov inom äldreomsorgen på Åland**
Erika Boman presenterar utifrån sitt expertisområde utmaningar och utvecklingsbehov vad gäller äldre på Åland och äldreomsorg. *(se bilaga 2)*
- 22,7% av Ålands befolkning (ÅSUB 2020) är 65 år och äldre och knappt hälften av dem lever ensamma. Sedan 1.1.2021 finns en äldrelag för Åland som kompletterar övrig befintlig lagstiftning.
- Boman uppmärksammar följande utmaningar med utgångspunkt i statistik och äldrelagen: Avsaknad av strukturerad utvärdering av äldres hälsa och välbefinnande; eventuell könsdiskriminering vad gäller tillgång till specialistvård för äldre kvinnor (fler män än kvinnor syns i mottagningsstatistiken); eventuell åldersdiskriminering vad gäller tillgång till psykiatrisk specialistvård för äldre (ytterst få patienter 65+ i mottagningsstatistiken); fråga om riktlinjerna för institutionsvård uppfylls (tex i skärgården när det råder brist på hemservice); fråga huruvida boende erhålls när det behövs. Vidare finns begränsad information om stöd för äldre närståendevårdare (bl.a. ekonomiskt stöd, avlastning, stöd att upprätthålla sociala nätverk). Tredje sektorn upprätthåller viktig verksamhet för de äldre. Om resurstilldelningen till tredje sektorn minskas så som aviserats finns risk för att verksamheten vad beträffar äldre drabbas.
- Frågor för bevakning: fungerar systemet med egenkontroll, samt, uppfylls lagens krav vad gäller tillsättning och representation av äldreråd i kommunerna?
- Det finns även andra utmaningar så som behov att uppdatera riktlinjer för omsorg och vård vid demenssjukdom. Det kan antas att ålderism (fördomar eller stereotypa föreställningar baserat på ålder) förekommer i samhället. Det kan i sin tur påverka äldre i samhället och tillgång till vård och omsorg negativt.
- 32 § Teman för kommande möten**
I syfte att dela kunskap och erfarenheter bjuds nämndmedlemmarna in att ge förslag på teman för presentation och diskussion vid nämndens möten.

→ Meddela tema till sekreteraren (gärna per e-post) så kan det tas i beaktande i planeringen av mötena tillsammans med ordförande.

33 § Övriga ärenden
Inga övriga ärenden.

34 § Nästa möte
Nästa möte hålls fredag 20 augusti kl. 14.30-16.
Tema: presentation och diskussion av högskolepraktikrapport.

35 § Mötet avslutas
Mötesordförande avslutar mötet kl. 16.00.

Justerat ___/___ 2021

Leif Jansson, ordförande

Johanna Fogelström-Duns, sekreterare